

Е. А. Мирошниченко. Возрастные отличия психологических особенностей украинских зимовщиков в процессе адаптации к жизнедеятельности в Антарктике. – Статья.

Аннотация. В статье рассматриваются возрастные различия психологических особенностей украинских зимовщиков, исследуемых нами в течение десяти лет. Актуальность статьи базируется на том, что Украина является членом организаций мировых сообществ, изучающих «Белый континент» – Антарктику, проводит научные исследования на Украинской антарктической станции «Академик Вернадский», поэтому проблема адаптации к экстремальным условиям пребывания в Антарктике является крайне важной для наших зимовщиков. Проанализированы научные разработки отечественных и зарубежных ученых, занимающихся проблемой адаптации к жизнедеятельности в экстремальных условиях. Уточнено понятие адаптации к жизнедеятельности в экстремальных условиях; доказано, что наиболее адаптированной является средняя возрастная группа – лица 35–45 лет.

Ключевые слова: адаптация к экстремальным условиям жизнедеятельности, психологические особенности, возрастные различия, интро-экстраверсия, нейротизм.

E. Miroshnichenko. Age differences in the psychological features of Ukrainian winterers in the process of adaptation to life in Antarctica. – Article.

Summary. The article deals with age-related differences in the psychological features of Ukrainian winterers studied for ten years. The relevance of the article is based on the fact that Ukraine is a member of the organizations of world communities that explore the “White Continent” – Antarctica, conducts scientific research at the Ukrainian Antarctic Station “Academician Vernadsky”, so the problem of adaptation to extreme conditions in Antarctica is extremely important for our winterers. The scientific developments of domestic and foreign scholars engaged in the problem of adaptation to life in extreme conditions are analyzed. The concept of adaptation to life in extreme conditions is specified; it is proved that the most adapted is the average age group – a person of 35–45 years.

Key words: adaptation to extreme conditions of life, psychological features, age differences, intra-extroversion, neurotism.

УДК 329:323(477)

М. В. Морарь

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри суспільно-гуманітарних наук
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна

НАЦІОНАЛІЗМ В ІДЕОЛОГІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

Анотація. Націоналістичний фактор став невід’ємною складовою частиною суспільно-політичного життя в Україні і володіє ефективними важелями впливу на розбудовчі процеси. Як ідейний та суспільно-політичний рух він має своїх виразників в особі партій та організацій.

Наголошується на тому, що явище націоналізму залишається загалом малозрозумілим, а довгі роки дискредитації українського націоналізму виробили у частині населення стійкий комплекс несприйняття його взагалі. Крім того, націоналізм як ідеологія по-різному тлумачиться науковцями. Можна виділити два найпоширеніші погляди. Одні вчені вважають, що націоналізм є виключно позитивним явищем на етапі творення та становлення нової суверенної національної держави. Прихильники цього виходять із твердження, що націоналізм – це народний, прогресивний, революційний рух. Інший підхід до націоналізму як до явища виключно негативного, реакційного, що від’ємно впливає на прогресивний розвиток суспільних відносин. У цьому контексті необхідно чітко розрізняти, якщо націоналізм – це активна позиція патріота стосовно становлення, розвитку й оборони своєї держави в межах її кордонів, то шовінізм – це той же патріотизм і націоналізм, який виходить за межі своєї держави з метою поневолення інших народів чи захоплення чужих земель.

Автор поділяє підхід науковців, котрі вважають, що націоналізм – спосіб життєдіяльності нації, в основі єдності якого покладені три складники, такі як: колективна саморефлексія (національна свідомість); колективна воля (національні прагнення); колективна дія (практика національного самоствердження). Отже, націоналізм як ідеологія є ідейним центром, який узагальнює всі прояви національної активності і спрямовує її в русло розв’язання загальнонаціональних інтересів. Він покликаний дати ідейно-теоретичне обґрунтування необхідності практичної боротьби нації за національне самовизначення та національне самоствердження.

Робиться висновок, що націоналістичні партії, організації та рухи відіграють помітну роль у суспільно-політичному житті різних країн, у тому числі й в Україні. Така роль у XXI ст. буде зростати, оскільки національні проблеми залишаються на порядку денному політичного життя.

Слід погодитися, що в Україні формування політичної нації – процес тривалий, який потребує уважного ставлення до своєрідності всіх суцільних в Україні етносів, консолідована синергетична взаємодія яких і становить увесь український народ. Загальна атмосфера етнонаціональної толерантності, прагнення більшості громадян України до мирного узгодження своїх інтересів для політичного єднання незалежно від їхнього етнічного походження чи релігійної незалежності – усе це створює передумови для завершення в перспективі процесу формування української політичної нації.

Ключові слова: нація, націоналізм, національні меншини, ідеологія, політична партія, програма, демократія, політична стабільність.

Становлення української державності та формування сучасної політичної нації відбувається в атмосфері політичного та ідейного плюралізму. Конституція України, визнаючи ідеологічну багатоманітність суспільного життя в Україні, передбачає, що «жодна ідеологія не може визначитись державою як обов'язкова» [1, с. 7].

Серед значної кількості суспільно-політичних доктрин одне із провідних місць посідає націоналізм. Націоналістичний фактор став невід'ємною складовою частиною суспільно-політичного життя в Україні і володіє ефективними важелями впливу на розбудовчі процеси. Як ідейний та суспільно-політичний рух він має своїх виразників в особі партій та організацій. Сукупна діяльність націоналістичних організацій в Україні становить основу націоналістичного руху. Однак слід звернути увагу на те, що явище націоналізму залишається загалом малозрозумілим, а довгі роки дискредитації українського націоналізму виробили у частині населення стійкий комплекс несприйняття його взагалі. За радянської доби будь-які прояви націоналізму жорстко придушувалися. Компартійна пропаганда робила все для того, аби не просто формувати негативне ставлення до цього суспільного феномена, а щоб виробити упередження становлення до націоналізму. «Конструктивність» компартійної політики до націоналізму відчутна ще й нині, вже в умовах існування державної незалежності країн на терені колишнього Радянського Союзу.

Разом із тим усі суспільства в тій чи іншій формі підтримують і експлуатують націоналізм. Він є природним і може бути використаний всіма ідеологічними течіями. В цьому контексті варто підкреслити, що штучна, або неправильна, націоналізація в розумінні насадження національного викликає не піднесення, а спричиняє супротив. Тому наявну практику, як справедливо відзначає Р. Балабан, слід назвати псевдонаціональними проектами у вигляді зовнішньої оболонки, як-то вишиванка, хустка, намисто – із загальнодемократичною риторикою і однозначним браком здорового націоналізму і здорового патріотизму, раціональних кроків [2, с. 183].

Зазначені проблеми актуальні для українського суспільства, в якому представлений широкий спектр політично-ідеологічних орієнтацій. Крім того, у сучасній Україні гостро стоїть проблема подолання політичного протистояння, завдання подальшого зміцнення незалежної держави, збереження стабільності і міжнаціональної згоди, протистояння спробам розколати країну за ідеологічними і національними ознаками. Ці обставини актуалізують проблему вивчення етнополітичного чинника у діяльності суб'єктів політичного процесу, в тому числі й політичних партій.

Історіографія теми дослідження досить різноманітна. Серед сучасних дослідників можна виділити В. Кременя, І. Кресіну, В. Лісового, М. Обушного, Ф. Рудича, Ю. Римаренко, В. Якунина та інших. У контексті досліджуваної нами проблеми принципово важливим є твердження В. Лісового і О. Проценко, що український націоналізм у сучасній інтерпретації перебуває у полоні вузької історико-ретроспективної локалізації, тобто обтяжений гріхами інтегрального націоналізму. Надто міцна пов'язаність з діяльністю націоналістичних організацій 30-х–40-х рр. стала на перешкоді того, щоб його прийняли і засвоїли також інші течії політичної думки та політичні рухи [3, с. 14].

Аналіз досліджень і публікацій свідчить про те, що неоднаковість підходів до появи нації об'єктивно позначається на визначеннях сутності націоналізму, яких у науковій літературі вже накопичилося не один десяток, – від абсолютно позитивних до негативних. Причому як серед критиків, так і прихильників націоналізму трапляються представники різних ідеологічних напрямів. Загалом відзначимо, що окремі аспекти такої проблеми досить активно вивчаються науковцями, але вона досі невирішена і потребує подальшого вивчення.

Націоналізм є однією із найскладніших і найсуперечливіших політичних ідеологій. Як жодна інша політична ідеологія націоналізм є явищем поліформним, тобто таким, що не тільки поєднується

з різноманітними елементами інших політичних ідеологій (лібералізму, консерватизму, соціал-демократизму і т.ін), але і є однією із підстав для їх появи.

Одночасно націоналізм є і полунфункціональним феноменом, оскільки може виявлятися як певний політичний чи культурний рух і як політика творчого конструктивізму. У цьому контексті, як слушно відзначає М. Обушний, видається правомірною характеристика націоналізму німецького дослідника П. Альтера: «Розмаїття тих політичних явищ, які об'єднують під назвою «націоналізм», вказує на багатогранність цього терміна. Націоналізм може набувати настільки різних форм та «національних» різновидів, що можна засумніватися, чи справді в кожному з цих випадків ми маємо справу з тим самим явищем... націоналізм не існує як щось єдине, існують тільки різноманітні форми його проявів. Ось чому було б, мабуть, правильніше говорити про націоналізм, а не застосовувати слово «націоналізм» в однині» [4, с. 144].

Висновок П. Альтера ґрунтується на тому, що у різних народів націоналізм набуває специфічних форм, котрі зумовлюються умовами, в яких він формується. Наприклад, на становлення французького націоналізму вирішальний вплив справляє територія країни, в англійському націоналізмі панує концепція нації як суспільства, в німецькому – міф крові або раси, що стало головним імпульсом для появи націонал-соціалістичної ідеології. В основу російського націоналізму покладений міф Третього Риму та побудова всесвітньої московської імперії з «трудового народу». В основу українського націоналізму покладена ідея боротьби за визволення нації і побудови незалежної держави. Таким чином, в основі всіх націоналізмів центральною категорією є поняття «нація».

Нагадаємо, що ідея нації з'являється на межі XVIII і XIX ст., під час Американської і Французької революцій, і трактується як ознака переходу суверенітету від особи монарха до спільноти громадян, яка сама визначає собі закони, яких дотримується. Похідним від поняття «нація» є поняття «націоналізм».

Відзначимо, що цей термін уперше ввів у науковій обіг І. Гердер, а своїм походженням він забор'язаний Великої французької революції, її гаслу, а саме терміну «братство», що до революції мав багато значень, головним з яких були «спільність», «громада». Саме під час революції він почав швидко набувати іншого значення – «відданість нації». Тоді нація була вперше офіційно визнана найвищою цінністю. Роль націоналізму зводилася виключно до формування нації. Націоналізм проповідував рівність націй і народів, повагу до їхніх прав і свобод, демонстрував толерантність до них. Термін «націоналізм» не мав жодного негативного навантаження. Але вже і в цей час виникають інші його типи, наприклад, так званий яacobinський або революційний націоналізм. Цей тип націоналізму сіяв недовіру й підозру до інших народів і демонстрував нетерпимість до будь-якої опозиції [5, с. 2].

Специфіка умов появи націоналізму породжує його різні типи – позитивний, негативний, «відкритий», організований тощо. Найчастіше нині виділяють такі два типи: ліберально-демократичний та авторитарний. Політичній історії України відомий, зокрема, такий тип, як інтегральний націоналізм. Він з'явився як протест українців проти поділу своїх земель сусідніми державами та запроваджуваного на окремих завойованих територіях, по суті, етноциду. Ініціатори націоналістичного руху 20–30-х років XX ст. бачили вихід із такого трагічного становища українців у створенні соборної української держави. За таких умов головним їх гаслом стало: «Здобудеш українську державу або згинеш у боротьбі за неї». Саме з цього часу поняття «націоналізм» стало вживатися у значенні ідеологічна течія, яка прийняла назву «націоналістичної» та оформилася в організований політичний рух. З цього часу поняття «націоналізм» набрало партійного забарвлення, яке зберігає і дотепер.

У цьому контексті особливо підкреслимо, що будь-який тип націоналізму, взятий на озброєння, принципово не змінює стратегії націоналістичної ідеології, кінцевою метою якої є здобуття суверенітету для повноцінної життєдіяльності нації. Разом із тим ця позитивна оцінка націоналістичної ідеології не означає, що вона не може на якомусь певному етапі переродитися в шовіністичну ідеологію. Така можливість відкривається тоді, як справедливо відзначають дослідники, коли певні політичні сили беруть на озброєння шовіністичні гасла і дії.

Націоналізм як ідеологія по-різному тлумачиться науковцями. Можна виділити два найпоширеніші погляди. Одні вчені вважають, що націоналізм є виключно позитивним явищем на етапі творення та становлення нової суверенної національної держави. Прихильники цього виходять із твердження, що націоналізм – це народний, прогресивний, революційний рух. Інший підхід до націоналізму як до явища виключно негативного, реактивного, що від'ємно впливає на прогресивний розвиток суспільних відносин. Тут необхідно, як вважає М. Дмитренко, чітко розрізняти, якщо націоналізм – це активна позиція патріота стосовно становлення, розвитку й оборони своєї держави в межах її кордонів, то шовінізм – це той же патріотизм

і націоналізм, який виходить за межі своєї держави з метою поневолення інших народів чи захоплення чужих земель [6, с. 164–165]. Націоналізм – це ідеологія, політика і практика, що ставить собі за мету розв’язання проблем нації власними ресурсами або добровільної допомоги інших націй.

У політологічному енциклопедичному словнику дається таке визначення: «Націоналізм – теорія і практика етнічних і соціально-політичних відносин у суспільстві, які ґрунтуються на самоідентифікації нації у вирішенні політичних, державних, економічних та соціокультурних проблем». На наш погляд, повніше визначення націоналізму міститься у юридичній енциклопедії України. В ній націоналізм визначається як ідеологія, політика і практика, в основі яких лежить утвердження належного місця певного народу серед інших, його національних інтересів та національних культурних цінностей. Історично націоналізм сформувався наприкінці XVIII століття у зв’язку зі становленням нації та зростанням національної свідомості народів. У XIX–XX ст. націоналізм виступив об’єднуючою силою у боротьбі за національне визволення в Європі, згодом – в Азії, Африці та Латинській Америці.

Автор поділяє підхід науковців, котрі вважають, що націоналізм – спосіб життєдіяльності нації, в основі єдності якого покладені три складники, такі як: колективна саморефлексія (національна свідомість), колективна воля (національні прагнення), колективна дія (практика національного самоствердження). Отже, націоналізм як ідеологія є ідейним центром, який узагальнює всі прояви національної активності і спрямовує її в русло розв’язання загальнонаціональних інтересів. Він покликаний дати ідейно-теоретичне обґрунтування необхідності практичної боротьби нації за національне самовизначення та національне самоствердження.

Слід звернути увагу на те, що націоналізм не ставить собі за мету атомізувати світову систему, розселити людей по «національних квартирах». Оскільки націоналісти виходять із того, що без національного немає і не може бути інтернаціонального і навпаки. За своєю ідейно-політичною спрямованістю націоналізм є ідеологією інтернаціоналістичною. Без націоналізму, національної єдності не може бути ідеології інтернаціоналізму, а отже, і міжнаціональної єдності. У цьому зв’язку не можна не погодитися з висновком, який зробив один з провідних політологів держави професор М. Обушний, про те, що довести зворотне означає заперечувати об’єктивність, а отже, науковість підходів до аналізу суспільно-політичних явищ [4, с. 147].

Здобуття Україною незалежності надало українському націоналізмові, який у Радянській Україні піддавався ідеологічному, політичному, адміністративному і жорстко силовому остракізмові, можливість відкрито заявити свої принципи. На конференції українських націоналістів у Києві в березні 1992 року сучасний український націоналізм декларувався як антирасизм, антикомунізм, антитероризм. Ознаками сучасного українського націоналізму проголошується також гуманізм, народність, мирний, оборонний, інтернаціональний, творчий характер.

Конгрес українських націоналістів (КУН) зареєстрований як політична партія 1993 року, у політичних резолюціях задекларував підтримку ідеї національної рівноправності, виступив за встановлення повної рівноправності українців усіх регіонів держави. Ідея нації в програмі КУН тісно пов’язується з національною демократичною державою. Лише суверенна національна держава, побудована на принципах народовладдя, є гарантом повноцінного вільного і всебічного розвитку нації, може забезпечити вільний розвиток усіх духовних і матеріальних сил українського народу та визначити гідне його місце серед інших державних народів. В оновленій програмі КУНу український націоналізм визначається як цілісна ідеологія і політичний рух, що історично зародився з внутрішньої природи Української нації і є великою рушійною силою, яка гуртує, дисциплінує, скеровує націю на досягнення спільної мети. Програма окреслює головні параметри Української держави як держави національної, самостійної, демократичної, унітарної, правової, європейської. Декларує підтримку національно-культурних прав національних меншин [7, с. 204; 9 с. 336; 10 с. 8–14].

Особливе місце у партійно-політичному спектрі належить Організації українських націоналістів. Це об’єднання не відповідає ознакам класичної політичної партії, оскільки, як заявлено в її Декларації, ОУН не має на меті конкурувати з політичними партіями у боротьбі за владу в Україні, а заявляє про свою готовність до співпраці з усіма українськими національно-демократичними силами у справі розбудови Української національної держави. У розділі програми, присвяченому ідеологічним засадам націоналізму, зазначається, що український націоналізм не суперечить принципам демократії, навпаки, він мобілізує найширші верстви для боротьби за свої універсальні права і до цього закликає й інші політичні сили.

Найбільш виразно українські національні цінності викладені у програмі Всеукраїнського об’єднання «Свобода», яке виступає за Українську державу, де український народ як природна категорія і виняткова

вартість посідатиме належне йому панівне становище. Програма декларує необхідність законодавчого закріплення прав та обов'язків національних меншин і титульної нації, ухвалення закону про титульну націю. Партія також вважає, що українська мова як державна і мова національної більшості має посісти панівне становище у всіх сферах суспільного життя країни.

Характерні риси партійних програм націонал-патріотів, як відзначає Ю. Пивоваров, це – інтегральний націоналізм як ідейна основа партійних програм; зовнішньополітична орієнтація на Захід; унітарна національна держава за спільними регіонами; активна державна підтримка розвитку української мови та національної культури тощо [10, с. 119].

Різноманітність націоналізмів, так само як і підходів націоналістів до розробки програм політичних партій, організацій та рухів, зумовлюють неоднаковість їх наповнення націоналістичними складниками. Відповідно до цього критерію, на думку політологів, програми політичних партій, організацій та рухів можна класифікувати таким чином: 1. Націоналістичні партії, організації та рухи державних націй. Основною метою цих громадських об'єднань є захист територіальної цілісності національної держави, національної ідентичності, збільшення впливу і ваги національної держави у системі міжнародних відносин тощо. До партій такого типу належать: Австрійська партія Свободи, Партія прогресу Норвегії, Словацька національна партія, Литовська національна партія «Молода Литва», «Партія реформ Канади». 2. Націоналістичні партії, організації та рухи, що мають власні держави, проте уряди яких не репрезентують національні прагнення, а тяжіють або навіть перебувають у політичній, економічній та культурній залежності від іноземних держав або ж їх інституцій. Головною метою громадсько-політичних об'єднань, що належать до цієї групи, є відсторонення від влади антинаціональних урядів, їх заміна патріотично орієнтованими представниками нації. До цієї групи можна віднести Індійський Національний конгрес, Партію національної дії Туреччини та інші. Саме наявність таких націоналістично орієнтованих політичних партій, організацій та рухів у низці країн, що утворилися після розпаду Радянського Союзу, уможливила проведення кількох національно-демократичних революцій, які забезпечили прихід до влади патріотично налаштованих політичних сил. Помаранчева революція в Україні є чи не найнаочнішим цьому прикладом. Вона стала могутнім каталізатором піднесення національної гідності та самоповаги українців, у ній є внесок українського націоналізму. Нині в Україні носіями націоналістичної ідеології є лише кілька партій: Конгрес Українських Націоналістів (КУН), який у квітні 2004 р. став асоційованим членом Альянсу Європейських Націй, Союзу правих партій Європейського Союзу, Всеукраїнське об'єднання «Свобода» та деякі інші, хоч сама ідея близька значній частині українського населення. Нині у Європі спостерігається циклічна тенденція поступового занепаду соціал-демократії, на зміну якій приходять національно-демократичні сили, а почасти і націоналістичні партії. 3. Націоналістичні політичні партії, організації та рухи сформовані національними меншинами. Своєю основною метою ці громадські об'єднання можуть ставити різні й іноді полярні завдання: в одному випадку – захист своєї національної ідентичності, а в іншому – захист інтересів «материнської» нації в державі свого проживання [4, с. 149–150].

Історія суспільного розвитку свідчить, що націоналістичні партії, організації та рухи відіграють помітну роль у суспільно-політичному житті різних країн, у тому числі і в Україні. Така роль у XXI ст. буде зростати, оскільки національні проблеми залишаються на порядку денному політичного життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : станом на 28 червня 1996 року / Верховна Рада України. Харків : Одиссей, 2012. 56 с.
2. Рудич Ф.М. Політичний клас у сучасній Україні: специфіка формування, тенденції розвитку : монографія. Київ : Парламентське вид-во, 2010. 336 с.
3. Націоналізм: Антологія. / Проценко О., Лісовий В., Білик Л., Шпорлюк Р. Київ : Смолоскин, 2000. С. 11–34.
4. Обушний М.І., Примуш М.В., Шведа Ю.Р. Партологія : навчальний посібник. Київ : Арістей, 2006. 432 с.
5. Червак Б. Український націоналізм: дослідження, інтерпретації, портрети. Дрогобич : Відродження, 1996. 40 с.
6. Дмитренко М. Політична система України: розвиток в умовах глобалізації та інформаційної революції : тексти. Київ : Знання України, 2008. 544 с.
7. Конференція українських націоналістів. Матеріали і документи. Київ : Вид. конгр. укр. нац.-тів (КУН), 1992. 238 с.
8. Програма Конгресу Українських націоналістів (з поправками та доповненнями, прийнятими Збором 2–3 липня 1993 та Другим Збором 2–3 вересня 1995 р.) : *матеріали Другого Збору Конгресу Українських націоналістів*. Київ : Головний провід Конгресу Українських націоналістів, 1997. С. 334–355.
9. Програма Конгресу Українських націоналістів. Будемо Українську національну державу разом. Київ, 2005. С. 6–27.
10. Пивоваров Ю. Програмові засади українських політичних партій у дихотомії «націоналізм – демократія». Київ : Політичний менеджмент, 2011. № 2 (47). С. 117–127.

Н. В. Морар. Национализм в идеологии политических партий. – Статья.

Аннотация. Националистический фактор стал неотъемлемой составляющей общественно-политической жизни в Украине и является эффективным рычагом влияния на трансформационные процессы. Как идейное и общественно-политическое движение он имеет своих сторонников в лице партий и организаций.

Делается акцент на том, что явление национализма остается в целом малопонятным, а длительные годы дискредитации украинского национализма выработали у части населения стойкий комплекс невосприятия его вообще. Кроме того, национализм как идеология по-разному трактуется учеными. Можно выделить два самых распространенных мнения. Одни из ученых считают, что национализм является исключительно положительным явлением на этапе создания и становления нового суверенного национального государства. Они выходят из утверждения, что национализм является народным, прогрессивным, революционным движением. Другой подход к национализму как к явлению исключительно негативному, реакционному, что непосредственно влияет на прогрессивное развитие общественных отношений. В этом контексте необходимо подчеркнуть, что если национализм – это активная позиция патриота относительно становления, развития и обороны своего государства в пределах его границ, то шовинизм – это тот же патриотизм и национализм, который выходит за пределы своего государства с целью порабощения других народов или захвата чужих земель.

Автор разделяет подход ученых, которые считают, что национализм является образом жизнедеятельности наций, в основу единства которого положены три составные части, такие как: коллективная саморефлексия (национальное сознание), коллективная воля (национальные стремления), коллективное действие (практика национального самоутверждения). Итак, национализм как идеология является идейным центром, который обобщает все проявления национальной активности и направляет ее в русло решения общенациональных интересов. Он призван дать идейно-теоретическое обоснование необходимости практической борьбы наций за национальное самоопределение и национальное самоутверждение.

Делается вывод, что националистические партии, организации и движения играют заметную роль в общественно-политической жизни разных стран, в том числе и в Украине. Такая роль в XXI ст. будет возрастать, поскольку национальные проблемы остаются на повестке дня политической жизни.

Нужно согласиться, что в Украине формирование политической нации – процесс длительный, который нуждается во внимательном отношении к своеобразности всех проживающих в Украине этносов, консолидированное синергетическое взаимодействие которых и составляет весь украинский народ. Общая атмосфера этнонациональной толерантности, стремление большинства граждан Украины к мирному согласованию своих интересов для политического единения независимо от их этнического происхождения или религиозной принадлежности – все это создает предпосылки для завершения в перспективе процесса формирования украинской политической нации.

Ключевые слова: нация, национализм, национальные меньшинства, идеология, политическая партия, программа, демократия, политическая стабильность.

N. Morar. Nationalism in the ideology of political parties. – Article.

Summary. The nationalist factor has become an integral part of political life in Ukraine and is an effective lever of influence on the transformation processes. As the ideological and socio-political movement, it has its supporters in the person of political parties and organizations.

Emphasis on the fact that the phenomenon of nationalism remains obscure, and long years discredit Ukrainian nationalism has developed the part of the population stable complex perception at all. Furthermore, nationalism as an ideology has been interpreted differently by scientists. You can select two of the most common opinion. Some of them believe that nationalism is an extremely positive development on the stage of creation and formation of new sovereign States. They come from a claim that nationalism is folk, progressive, revolutionary movement. Another approach to nationalism – as a phenomenon exclusively negative reaction that directly influences the progressive development of social relations. In this context, it is necessary to emphasize that if nationalism is the active position of the patriot regarding the formation, development and defense of their state within its borders, chauvinism is the same patriotism and nationalism, which is outside of their state with the purpose of enslavement of other Nations or seizure of foreign lands.

The author shares the approach of scientists who believe that nationalism is the way of life of the Nations, in the basis of unity which are three parts: collective self-reflection (national consciousness); collective will (national aspirations); collective action (practice of national self-assertion). So, nationalism as an ideology is the ideological center, which summarizes all manifestations of national activity, and sends it into the mainstream of decision of national interests. It is intended to provide the ideological and theoretical substantiation of necessity of the practical struggle of the Nations for national self-determination and national self-assertion.

It is concluded that the nationalist parties, organizations and movements play a prominent role in public-political life of different countries, including Ukraine. Such a role in XXI century will grow as national issues remain on the agenda of the political life.

You have to agree that in Ukraine the formation of a political nation – long process that requires attention to originality of all who lives in Ukraine ethnic groups, consolidated synergies which is all the Ukrainian people. The General atmosphere ethnic tolerance, aspiration of the majority of Ukrainian citizens to peaceful reconcile their interests for political cohesion, regardless of their ethnic origin or religion – all this creates prerequisites for completion in the perspective of the process of formation the Ukrainian political nation.

Key words: nation, nationalism, ethnic minorities, ideology, political party, program, democracy, political stability.